

Figuri ilustre sătmărene (III)
DR. TEOFIL DRAGOȘ
(1874 - 1934)

Claudiu Porumbăcean

Viața politică sătmăreană a beneficiat de-a lungul anilor de serviciile unor mari personalități politice, unele născute pe aceste meleaguri, iar altele din afara zonei, dar care, prin munca depusă în interesul localnicilor și a Sătmarului, pot fi considerate personalități politice locale. Grație Partidului Național Român (PNR) și liderilor acestuia, Sătmarul a cunoscut în perioada interbelică o adevărată elită de politicieni români, cei mai mulți dintre ei și-au început activitatea ca tineri politicieni în cadrul PNR, pentru ca, după 1918 - 1919 să devină pilonii vieții politice sătmărene. Mare parte din ei au continuat politica PNR și apoi a Partidului Național Țărănesc (PNT), în timp ce alții s-au grupat în Partidul Național Liberal (PNL), Gruparea Averescană, s.a.

Dacă în numărul trecut al volumului "Satu Mare. Studii și Comunicări" ne-am oprit asupra a două figuri politice marcante, lideri ai PNT- Satu Mare¹, de această dată în centrul atenției se va afla un alt mare politician, vicepreședinte al PNR și președinte al PNL Satu Mare, dr. Teofil Dragoș.

Născut la 24 decembrie 1874 în comuna Hideaga, județul Satu Mare (actualmente Maramureș), Teofil Dragoș este fiul lui Gabriel și Maria Dragoș². Școala primară o face în localitatea natală, iar cea medie la Baia Mare, după care urmează studiile superioare la Budapesta și Viena. În 1900 obține diploma de avocat la Budapesta, devenind apoi doctor în drept. Din acel an practică avocatura în Baia Mare, fiind unul dintre cei mai remarcabili membri ai Baroului avocaților din Satu Mare³. De asemenea, este considerat unul din factorii diriguitori ai vieții sociale și politice din Baia Mare, fiind înnobilit în timpul administrației austro-ungare cu domeniile Dragomirești și Desești⁴.

Proaspăt absolvent, Teofil Dragoș devine membru al PNR, reușind în scurt timp să câștige încrederea și aprecierea lui Vasile Lucaciu, liderul politic incontestabil al Sătmarului. De altfel, în raportul primpretorului plășii Baia Mare, nr. 30/7 mai 1916, adresat comitelui suprem al Comitatului Satu Mare, cuprinzând date și referiri la viața și activitatea dr. Vasile Lucaciu, se menționează, printre altele, că de prin 1902 "foarte tânărul avocat începător, dr. Teofil Dragoș, la fel de naționalitate română, a devenit consilier juridic al său (Vasile Lucaciu n.n.) și al familiei sale, și avocatul cu mintea sa limpede și gândirea lucidă a reușit să exercite repede influență asupra preotului, care nu multe pricepea în problemele materiale, trăind mai ales în nori. Văzând folos din sfaturile practice, de toate zilele, i-a devenit încetul cu încetul confident și până și în privința politicii a început să asculte de

¹ Claudiu Porumbăcean, *Figuri ilustre sătmărene I. Mihai Popovici*, în "Satu Mare. Studii și Comunicări", XIII, Ed. Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 1996, p. 163 - 167; *Figuri ilustre sătmărene II. Dr. Titu Demian*, în *Idem*, p. 215 - 218.

² Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Maramureș, *Colecția registrelor parohiale de stare civilă*, nr. 1449, fila 25.

³ *Erdélyi Monografia*, (Monografia Ardealului), sub redacția lui Várady Aladár și Berey Geza, Ed. Gloria, Satu Mare, f.a., p. 91.

⁴ *Ibidem*.

el.”⁵ Așadar, la doar 28 de ani, Teofil Dragoș devine consilierul juridic și politic al lui Vasile Lucaciu, fapt ce îi conferă un statut aparte în cadrul PNR.

La 31 august 1909 se constituie PNR Comitatens Satu Mare, ședința fiind condusă de George Pop de Băsești. În comitetul de conducere Vasile Lucaciu este ales președinte, în timp ce Teofil Dragoș va deține funcția de vicepreședinte, alături de Alexandru Stan⁶. De asemenea el este ales ca membru și în comitetul cercului electoral Baia Mare.

În această calitate se implică puternic în lupta dusă de PNR pentru realizarea Marii Uniri, principalul obiectiv al mișcării naționale a românilor din Transilvania. La 6 noiembrie 1918, la Baia Mare, Comitetul Comitatens Sătmar al PNR lansează chemarea de a se participa la conferința din 12 noiembrie 1918 în vederea constituirii Consiliului Național Român (CNR) comitatens și a Consiliului Militar⁷. Documentul poartă semnătura lui Teofil Dragoș. La această conferință el este ales vicepreședinte al CNR comitatens Satu Mare, alături de preotul Alexandru Breban, președinte fiind desemnat Ioan Savanyu (avocat)⁸. În comitet făceau parte mai mulți membri, viitori oameni politici țărănești și liberali sătmăreni. Așadar, în 12 și 13 noiembrie 1918 administrația județului trece în mâinile CNR.

Trebuie menționat că din 1914 Vasile Lucaciu pleacă din Transilvania în vechiul Regat, iar apoi în emigrație până la începutul anului 1919 (unde a susținut cauza națională a românilor din Ardeal), motiv pentru care Teofil Dragoș preia politic conducerea PNR Satu Mare.

La 27 noiembrie 1918 se constituie Comitetul executiv al CNR Satu Mare, unde Teofil Dragoș este de asemenea vicepreședinte⁹. Situația în zonă rămâne destul de tensionată până la 19 aprilie 1919, când armata română intră în Satu Mare, marcând definitiv scoaterea județului de sub tutela Ungariei. La 26 aprilie 1919 Teofil Dragoș prezidează ședința CNR Satu Mare cu privire la alegerea noului prefect, desemnarea noii administrații, precum și mutarea sediului județului din Carei la Satu Mare. Pentru soluționarea acestor probleme el a fost autorizat de către Iuliu Maniu¹⁰. La această ședință este propus pentru funcția de prefect al județului, alături de Teodor Mihaly, și Alexandru Rakoczy, dar Consiliul Dirigent îl preferă pe cel din urmă.

În același an PNR îi propune un post de ministru în guvernul Vaida-Voevod, însă Teofil Dragoș refuză, jurând credință doctrinei liberale¹¹. Din acel moment începe un nou episod din viața și cariera politică a dr. Teofil Dragoș.

În 1919, la Baia Mare, s-a constituit organizația PNL Satu Mare, fiind prima de acest fel din Ardeal¹². Merite deosebite în înființarea PNL Satu Mare îi revin lui Teofil Dragoș¹³, el fiind, de altfel, președintele organizației și primul membru liberal din Transilvania. Prin ceea ce a întreprins aici, Teofil Dragoș a devansat cu mult celelalte județe

⁵ *Lupta românilor din județul Satu Mare pentru făurirea statului național unitar român. Documente 1848 - 1918*. Ediție îngrijită de V. Ciubotă, B. Dulgău, D. Radosav și V. Marinescu, Direcția Generală a Arhivelor Statului, București, 1989, p. 447.

⁶ *Idem*, p. 351.

⁷ *Idem*, p. 458.

⁸ *În serviciul patriei*, Prefectura Județului Satu Mare, 1937, p. 92.

⁹ *Lupta românilor din județul Satu Mare ...*, p. 487.

¹⁰ *Idem*, p. 525.

¹¹ *Erdélyi Monográfia*, p. 91.

¹² “*Gazeta Sătmarului*”, nr. 8/14 octombrie 1931 și nr.3/4 noiembrie 1928.

¹³ Tankoczi Gyula, *Satu Mare. Város Képes Tükre* (Oglinda orașului Satu Mare), Satu Mare, f.a., p. 141; *Erdélyi Monográfia*, p. 91.

din zonă. Acest fapt este confirmat indirect de declarația făcută de Ion I. C. Brătianu în vara anului 1920, în care se afirmă că “PNL are intenția să se organizeze acum și în Ardeal.”¹⁴

La alegerile din martie 1922, PNL își prezintă candidați și în provinciile unite cu România, străduindu-se să-și extindă organizarea pe întreg teritoriul țării¹⁵. Odată înființat PNL Satu Mare urmează politica tradițională a familiei Brătianu, motiv pentru care partidul și liderul său se bucură de o bună apreciere din partea conducerii centrale. De altfel, Teofil Dragoș a făcut parte chiar din cercul intim de prieteni a lui Ionel și Vintilă Brătianu¹⁶. După venirea liberalilor la guvernare, Teofil Dragoș va fi numit prefectul județului Satu Mare în intervalul 31 ianuarie - 30 octombrie 1922¹⁷, devenind apoi deputat în Cameră și Comisar guvernamental al Societății Hidraulice “Ecsed.”¹⁸ Din acel moment persoana sa va deveni o prezență obișnuită în Parlament, bucurându-se de încrederea electoratului sătmărean.

Cu ocazia Congresului PNL Satu Mare din 7 noiembrie 1928, Teofil Dragoș este reales în funcția de președinte al acestei organizații¹⁹, pentru ca la sfârșitul anului să devină primul candidat pe lista liberală la Camera Deputaților²⁰. La 15 iunie 1929, la Oradea, are loc marea consfătuire a PNL din Ardealul de nord, la care participă și o delegație sătmăreană condusă de Teofil Dragoș. (Au mai fost reprezentate organizațiile județene liberale din Maramureș, Sălaj, Bihor). Cu această ocazie, Vintilă Brătianu și I. G. Duca au apreciat favorabil activitatea PNL Satu Mare și a conducerii sale²¹. Anul 1930 marchează un nou Congres al organizației liberale Satu Mare la care participă și I. G. Duca. Ca și în 1928, Teofil Dragoș este reales în funcția de președinte și desemnat primul candidat al partidului la alegerile din 5 februarie 1930 pentru constituirea noului Consiliu Județean²². În calitate de lider liberal, la 22 februarie 1931 reprezintă organizația sătmăreană la Congresul General al PNL la București²³, iar în toamna aceluiași an(8 oct) îl primește personal pe I. G. Duca la Baia Mare.

Pe lângă activitatea politică, pe tărâm economic, Teofil Dragoș a îndeplinit funcția de director al Casei de Economii “Aurora” și președinte al Camerei de Comerț și Industrie Satu Mare, iar pentru merite deosebite a fost decorat de către Carol al II-lea cu ordinul Coroana României în rang de Cavaler²⁴.

În 1933 este ales pentru ultima oară în Camera Deputaților, dar din păcate acest mandat va fi întrerupt la 18 ianuarie 1934 datorită decesului survenit la vârsta de doar 60 de ani.

Prin întreaga sa activitate, Teofil Dragoș a reușit să creeze una din cele mai puternice organizații liberale din Ardeal, reprezentând cu cinste Sătmarul, atât în Parlamentul României, cât și cu ocazia numeroaselor întâlniri avute în țară și în străinătate. S-a remarcat nu numai ca un bun politician, el dând dovadă de multe calități și în domeniul administrativ. De asemenea, nu trebuie uitată activitatea sa din cadrul mișcării naționale

¹⁴ Anastasie Iordache, *Ion I. C. Brătianu*, Ed. Albatros, București, 1994, p. 479.

¹⁵ Ioan Scurtu, *Viata politică din România 1918 - 1944*, Ed. Albatros, București 1982, p. 48.

¹⁶ *Erdélyi Monográfia*, p. 91.

¹⁷ *În serviciul patriei*, p. 91.

¹⁸ *Erdélyi Monográfia*, p. 91.

¹⁹ “*Gazeta Sătmarului*”, nr. 4/7 noiembrie 1928.

²⁰ *Idem*, nr. 5/5 decembrie 1928.

²¹ *Idem*, nr. 7/22 iunie 1929.

²² *Idem*, nr. 2/14 ianuarie 1930.

²³ *Idem*, nr. 1/15 martie 1931.

²⁴ *Erdélyi Monográfia*, p. 91.

până și chiar după Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, când Sătmarul trăia poate cele mai mărețe momente din întreaga sa istorie. Toate aceste motive și nu numai, ne obligă să-i păstrăm numele acolo unde îi este locul, alături de marile personalități ale Sătmarului și, de ce nu, chiar ale României.

Historical characters from Satu Mare (III)

Dr. Teofil Dragoș

(1874 - 1934)

(Summary)

Born on 1874, december 24, in the village Hideaga, Satu Mare county (now Maramureș county), dr. Teofil Dragoș was vicepresident of PNR Satu Mare (1909 - 1919) and president of PNL Satu Mare (1919 - 1934). Advocate, master in law, deputat and remarkable political personality, Teofil Dragoș is a very good friend to Ionel and Vintilă Brătianu. His name is representative for this county.

He dies on 1934, January 18, at the age of 60.